

NÁRODNÍ INOVAČNÍ STRATEGIE Slovensko

INOVÁCIA EURÓPSKÝCH PRÁVNÍKOV S CIEĽOM POSILNIŤ PRÁVA DETÍ SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Belgium

Bulgaria

Czech Republic and Slovakia

Ireland

Lithuania

Poland

Romania

Coordinator

Co-funded by the European Union

Forum for Human Rights
Bratislava, 2017

Developed within the project “Innovating European lawyers to advance rights of children with disabilities” (JUST/2014/RCHI/AG/PROF/7362). The project is coordinated by Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) and co-financed by the European Union Rights, Equality and Citizenship (2014-2020) Programme.

Contents

Úvod	3
Metodológia.....	4
Výber práva	5
1. Hlavné dôvody:.....	6
2. Požadovaná zmena:	6
3. Cieľ litigácie:	6
4. Čiastkové ciele:.....	6
Prehľad opravných prostriedkov	7
Výber prípadu	9
5. POTENCIÁL.....	9
6. RELEVANCIA.....	9
7. ZDROJE	9
8. ETICKÉ ÚVAHY	9
Litigačný plán	9
9. Hľadanie klienta.....	9
10. Voľba opravného prostriedku.....	9
11. Podporné aktivity.....	9
Následné aktivity	11
12. Advokácia:	11
13. Médiá/komunikácia:	11
14. Vzdelávanie	11
Zdroje.....	11
15. Osobné.....	11
16. Finančné	12

Úvod

Slovenská republika síce ratifikovala Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) v roku 2010, ale jeho ustanovenia implementuje len pomaly a väčšina zo základných práv CRPD ešte nie je implementovaná vôbec. Medzi hlavné výzvy patrí nefunkčný systém včasnej intervencie, proces deinštitucionalizácie a nedostatok komunitných služieb a nedostatočný prístup k inkluzívnemu vzdelávaniu pre deti s mentálnym a psychosociálnym postihnutím.

Na národnej úrovni boli prijatý *Národný akčný plán pre deti na roky 2013 - 2017*¹ a *Národný program pre rozvoj životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 - 2020*.² Národný akčný plán síce uvádza, že CRPD je kľúčový dokument v oblasti práv detí so zdravotným postihnutím a v piatej kapitole upravuje zdravotnú starostlivosť, zdravotné postihnutie a sociálnu starostlivosť pre deti, ale opomína stanoviť konkrétne ciele smerujúce k inklúzii detí so zdravotným postihnutím do spoločnosti. Práve nedostatok presne identifikovaných a merateľných cieľov, chýbajúci časový rámec a nestanovenie konkrétnych povinností pre štátne orgány sťažuje koordinovanú implementáciu práv detí so zdravotným postihnutím.

V januári 2014 nadobudla účinnosť novela zákona o sociálnych službách, ktorá zaviedla špecializovanú sociálnu službu **včasnej intervencie** pre deti so zdravotným postihnutím vo veku do sedem rokov. Aj keď prijatie tejto novely je určite krokom vpred, neodstraňuje dva veľké okruhy problémov v tejto oblasti. A to, že počet centier včasnej intervencie je úplne nedostatočný. Rodičia musia so zdravotne postihnutými deťmi musieť často do centra dochádzať pomerne veľké vzdialenosti. V roku 2015 boli otvorené len tri takéto centrá a všetky tri boli financované súkromnými darcami. S tým súvisí aj druhý veľký problém, ktorým je nedostatočné financovanie včasnej intervencie zo strany orgánov samosprávy a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Problematické sú hlavne dostupnosť a prístupnosť špeciálnych služieb včasnej intervencie vo všetkých regiónoch Slovenska, vrátane odľahlých oblastí.

Slovenská republika naďalej segreguje veľký počet detí so zdravotným postihnutím tým, že ich umiestňuje do inštitúcií. Podľa dostupných štatistík bolo v roku 2013 v domovoch sociálnych služieb pre deti celkovo 1205 obyvateľov.³ Pre väčšinu z detí predstavuje umiestnenie v domove sociálnych služieb doživotnú izoláciu. Slovenská republika síce formálne prijala plán deinštitucionalizácie zameraný na transformáciu pobytových sociálnych služieb, ale implementácia tohto plánu sa rozbieha veľmi pomaly.

Ďalšou problematickou oblasťou je **inštitucionalizácia** detí mladších ako šesť rokov. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele vyžaduje, aby dieťa mladšie ako šesť rokov

¹ Vláda SR, *Národný akčný plán pre deti na roky 2013 - 2017 - aktualizovaný*, dokument dostupný na adrese: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/vlastnymat.pdf>

² Vláda SR, *Národný program pre rozvoj životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 - 2020*, dokument dostupný na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/narodny-program-rozvoja-zivotnych-podmienok-osob-so-zdravotnym-postihnutim-roky-2014-2020.pdf>

³ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, *Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020*, dokument dostupný na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-2015-2020.pdf>

bolo umiestnené v náhradnej rodine a nie v detskom domove. Tento zákon ale upravuje výnimku pre deti so zdravotným postihnutím, ktoré môžu byť umiestnené v inštitúcii bez ohľadu na vek.

Porušované je aj právo detí so zdravotným postihnutím na **inkluzívne vzdelávanie**. Väčšina detí so zdravotným postihnutím je vzdelávaná v samostatných (segregovaných) „špeciálnych“ školách. Podľa štatistík za rok 2015 bolo v špeciálnych školách alebo špeciálnych triedach vzdelávaných 22 189 detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami.⁴ Toto číslo zahŕňa deti s autizmom, mentálnym a psychosociálnym postihnutím, zmyslovým postihnutím, deti s poruchami reči, telesným postihnutím, deti s poruchami správania a nadané deti. Len 3 767 detí s mentálnym a psychosociálnym postihnutím bolo integrovaných v bežných školách. Navyše integrácia v bežnej škole neznamena to isté čo inklúzia vo vzdelávaní a integrácia detí s postihnutím v školách tak, ako je v súčasnosti nastavená, nesplňuje medzinárodné štandardy.

Napriek tomu, že Národný akčný plán pre deti na roky 2013-2017 sa zaoberá problematikou vzdelávania, hlavným problémom reálnej implementácie v tejto oblasti je nedostatok čiastkových cieľov smerujúcich k inkluzívnemu vzdelávaniu. Slovenská právna úprava nepozná pojem „inklúzia“ alebo „inkluzívny prístup“ vo vzdelávaní a neupravuje ani koncept primeraných úprav, na ktoré by mali deti alebo ich rodičia nárok. Neexistuje ani žiadna celoštátna politika, ktorá by upravovala transformáciu segregovaného vzdelávacieho systému na inkluzívny.

Pozitívnym v tomto smere je ale rozsudok Najvyššieho súdu SR z roku 2015, ktorý sa týka inkluzívneho vzdelávania. Najvyšší súd za použitia medzinárodného práva potvrdil, že Ela - dievčatko so zdravotným postihnutím - má právo na individuálnu podporu, ktorú potrebuje na vzdelávanie s ostatnými deťmi v bežnej škole. Najvyšší súd tiež potvrdil, že odopretie podpory, ktorú Ela potrebuje, aby mohla chodiť do bežnej školy, by znamenalo porušenie zákazu diskriminácie.

SLOVENSKÝ NAJvyšší SÚD ROZHODOL, ŽE DETI SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM MAJÚ PRÁVO NA INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE

Ela, 10 ročné dievčatko a jej rodina bojovali od roku 2012 o možnosť vzdelávania s rovesníkmi v bežnej základnej škole, a to napriek tomu, že ju jej spádová škola odmietala prijať z dôvodu Downovho syndrómu a kompenzovanej poruchy sluchu. Rodičia museli žalovať rozhodnutie Mestského úradu Bratislava – Rača a rozhodnutie riaditeľa školy o neprijatí Ely do školy pred Krajským súdom, kde neuspeli. Tento týždeň, ale Najvyšší súd zrušil všetky napadnuté rozhodnutia, vrátane rozhodnutia riaditeľa školy a povedal, že bolo v najlepšom záujme Ely, aby s náležitou podporou bola vzdelávaná inkluzívne.

Metodológia

Litigačná stratégia bola prijatá v konzultácii s viacerými zainteresovanými skupinami - medzi ne patria organizácie rodičov detí so zdravotným postihnutím, organizácie bojujúce za práva detí so zdravotným postihnutím, právnici, ktorí zastupujú deti so zdravotným postihnutím a právnici aktívni v *pro bono* aktivitách, sociálni pracovníci poskytujúci služby pre deti so zdravotným postihnutím, experti a iné osoby aktívne v oblasti práv detí so zdravotným postihnutím, právnicki Kancelárie Verejnej ochrankyne práv a Úradu Komiséra pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁴ Centrum vedecko-technických informácií SR, *Štatistická ročenka*, štatistiky dostupné na: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580

Stretnutie s týmito skupinami sa konalo v Bratislave v januári 2017. Diskusia bola zameraná na otázky týkajúce sa diskriminácie, prístupu k rôznym službám, vrátane sociálnych služieb a inkluzívneho vzdelávania, pričom účastníci diskutovali, ako najlepšie zabezpečiť deťom so zdravotným postihnutím ich práva vyplývajúce zo CRPD. Jednotliví účastníci popisovali svoje skúsenosti s odopretím prístupu detí s mentálnym alebo iným zdravotným postihnutím k verejným službám, vrátane škôl a iných vzdelávacích inštitúcií. Zmienili veľa praktických prekážok, ktorým tieto deti čelia, napríklad negatívny prístup škôl alebo ich predstaviteľov, finančné prekážky, posúdenie zdravotného stavu dieťaťa, správne konanie, nedostatok podpory, atď. Diskutujúci sa následne zamerali na definovanie problémových oblastí, v ktorých už vidia nejaký posun alebo kde už boli podniknuté nejaké kroky, a tých, ktoré ešte nikto neriešil. Účastníci sa zaoberali aj rozsudkom Najvyššieho súdu SR z roku 2015 o inkluzívnom vzdelávaní a tým, ako by sa tento rozsudok dal využiť v iných obdobných prípadoch.

Jednotlivé kroky litigačnej stratégie boli formulované prostredníctvom priamej diskusie s každým účastníkom s využitím jeho/jej vlastnej skúsenosti a expertízy. Najskôr sa účastníci podelili o svoje príbehy a príspevky ohľadom porušovania práv detí s mentálnym a psychosociálnym postihnutím. Následne účastníci identifikovali kľúčové problémy a diskutovali možnosti ako ich napraviť. Nakoniec účastníci definovali systémové problémy, ktoré treba riešiť.

Účastníci diskusie sa zhodli na tom, že momentálne sa žiadna organizácia alebo inštitúcie systematicky nevenujú prístupu detí so zdravotným postihnutím k verejným službám, vrátane prístupu ku vzdelávaniu, aj keď organizácie rodičov detí s mentálnym a psychosociálnym postihnutím poskytujú podporu v tejto oblasti niekoľkým rodinám. Účastníci sa dohodli, že práve z dôvodu absencie koordinovaného prístupu štátnych orgánov v oblasti napĺňania práva na inkluzívne vzdelávanie pre všetky deti so zdravotným postihnutím je potrebné využiť strategickú litigáciu.

Účastníci stretnutia sa tiež zhodli, že budú právnikov FÓRA informovať o prípadoch vhodných na strategickú litigáciu a že títo v rámci svojich kapacít poskytnú poradenstvo a prípadné právne zastúpenie deťom so zdravotným postihnutím, ktorých právo na inkluzívne vzdelávanie bolo porušené a ktorých prípady budú vyhodnotené ako strategické.

Výber práva

Deti s mentálnym a psychosociálnym postihnutím čelia na Slovensku mnohým vážnym problémom, vrátane nedostatku služieb včasnej intervencie, nedostatku komunitných rezidenčných služieb, nedostatku podporných služieb pre rodiny, inštitucionalizácii a odopieraníu inkluzívneho vzdelávania. Zainteresované skupiny prítomné na januárovom stretnutí sa zhodli, že všetky tieto oblasti sú dôležité, ale z dôvodov uvedených nižšie sa dohodli, že najvhodnejšie na strategickú litigáciu je v tomto momente právo na inkluzívne vzdelávanie. Pretože vzdelávanie detí so zdravotným postihnutím na Slovensku je v súčasnosti do veľkej miery segregované, premena vzdelávacieho systému na inkluzívny predstavuje obrovský krok, ktorý vyžaduje podstatnú politickú, finančnú a administratívnu podporu (ktoré momentálne úplne absentujú). Do riešenia otázok týkajúcich sa vzdelávania je z povahy veci zahrnutých množstvo záujmových skupín (vrátane bežných a špeciálnych škôl, diagnostických centier, poskytovateľov služieb, atď.). Keďže štátne orgány nepodnikajú žiadne kroky smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu, je nevyhnutné upriamiť pozornosť na túto problematiku čo najskôr. Navyše po vynesení rozsudku Najvyššieho súdu ohľadom inkluzívneho vzdelávania je dobrý čas upozorniť na existujúce

problémy a požadovať reformy. Rozsudok Najvyššieho súdu môže tiež poskytnúť oporu pre ďalšie strategické prípady.

Väčšina detí so zdravotným postihnutím je vzdelávaná v segregovaných „špeciálnych“ školách namiesto bežných škôl. Tieto deti čelia množstvu prekážok v prístupe k inkluzívnemu vzdelávaniu a tiež v rámci bežného vzdelávania (obzvlášť odopretiu primeraných úprav).

1. Hlavné dôvody:

Systém „špeciálnych“ škôl, v ktorých sú na Slovensku vzdelávané deti so zdravotným postihnutím, je hlboko zakorenený a neexistuje politická vôľa ho zmeniť. Súčasná legislatíva a nastavenie príslušných politík sú problematické. Školský zákon umožňuje deťom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami navštevovať za istých okolností bežné školy prostredníctvom „integrácie“. Ale zákon neupravuje, že by individuálna „integrácia“ dieťaťa so zdravotným postihnutím mala prednosť pred jeho vzdelávaním v špeciálnej škole. Zákon tiež nepriznáva týmto deťom právo na vzdelávanie inkluzívnym prostredím. Školský zákon síce umožňuje integráciu (nie však inklúziu) detí so zdravotným postihnutím v bežných školách, ale neupravuje už povinnosť prijať podporné opatrenia, ktoré by týmto deťom vzdelávanie v bežnej škole umožnili. Zákon tiež obsahuje niekoľko ustanovení, ktoré priamo bránia efektívnemu prístupu detí so zdravotným postihnutím k vzdelávaniu v bežnej škole. Zákon nepozná pojem „inklúzia“ alebo „inkluzívny prístup“ vo vzdelávaní a neobsahuje povinnosť škôl zabezpečiť pre deti so zdravotným postihnutím primerané úpravy, na ktorú by sa deti alebo ich rodičia mohli odvolať. Neexistuje žiadna celoštátna politika, ktorá by upravovala zmenu segregovaného systému vzdelávania detí so zdravotným postihnutím na inkluzívny vzdelávací systém. Financovanie podporných opatrení nie je systematické.

Súčasný vzdelávací systém neumožňuje zaistenie flexibilného vzdelávacieho prostredia v rámci bežných škôl tak, aby bežné školy bez ťažkostí mohli začleniť deti so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Metodologická a personálna podpora učiteľov bežných škôl je nedostatočná, školy bojujú najmä s nízkym počtom asistentov, psychologov, špeciálnych pedagógov a ďalších špecialistov. Školy tiež čelia nedostatku materiálnych, finančných a ľudských zdrojov.

2. Požadovaná zmena:

- a. Vytvoriť inkluzívne prostredie v bežných školách.
- b. Zaisťovať efektívny prístup všetkých detí so zdravotným postihnutím do bežného vzdelávacieho systému a ich efektívne začlenenie do bežných škôl.
- c. Zaisťovať, aby boli prijaté primerané úpravy, ktoré deti so zdravotným postihnutím potrebujú na začlenenie do bežných škôl.

3. Cieľ litigácie:

Implementovať právo všetkých detí so zdravotným postihnutím na vzdelávanie v inkluzívnom prostredí a zakotviť povinnosť bežných škôl (a ďalších príslušných štátnych orgánov) poskytnúť týmto deťom inkluzívne vzdelávanie, vrátane povinnosti prijať primerané úpravy.

4. Čiastkové ciele:

- a. Vyjasniť, že deti s mentálnym a psychosociálnym postihnutím majú právo byť vzdelávané a efektívne začlenené v bežných školách (ideálne prostredníctvom novely Školského zákona, ktorá by výslovne obsahovala takéto právo).

- b. Zaisťiť, že školy budú povinné prijať primerané úpravy pre deti so zdravotným postihnutím vzdelávané v bežných školách (fyzické bariéry, asistentov, atď.) a že financovanie týchto úprav bude hradené príslušnými štátnymi orgánmi.
- c. Prijatť národnú politiku transformácie a desegregácie špeciálneho vzdelávacieho systému.
- d. Zabezpečiť dostatočné materiálne, finančné a ľudské zdroje a expertnú podporu pre základné a stredné školy, aby boli v praxi schopné zaisťiť inkluzívne vzdelávanie pre všetky deti so zdravotným postihnutím.
- e. Zaisťiť, aby deti so zdravotným postihnutím neboli diskriminované v naplňovaní ich práva na inkluzívne vzdelávanie.

Prehľad opravných prostriedkov

Existuje niekoľko opravných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k zabezpečeniu práva na inkluzívne vzdelávanie. Prvým z nich je podanie žaloby proti miestnej škole (jej riaditeľovi), ktorá odmietla prijať dieťa so zdravotným postihnutím do bežnej triedy alebo ktorá odmietla prijať primerané úpravy, a/alebo proti kraju, ktorý odmietol alokovať finančné zdroje na umožnenie inkluzívneho vzdelávania dieťaťa so zdravotným postihnutím v bežnej škole (napr. odmietol alokovať zdroje na asistenta učiteľa). Druhý opravný prostriedok je namierený proti tým istým orgánom, ale rieši danú problematiku cez prizmu antidiskriminačnej legislatívy. Posledný z navrhnutých opravných prostriedkov predstavuje špeciálny nástroj upravený v antidiskriminačnom zákone, prostredníctvom ktorého je možné riešiť systematické problémy.

a) správna žaloba

b) antidiskriminačná žaloba

c) *actio popularis*

- a) Správna žaloba proti škole (riaditeľovi) a/alebo kraju, ktoré odmietli prijať dieťa do bežnej triedy a/alebo odmietli prijať primerané úpravy.
 - Predpokladané nápravy
 - zrušenie správneho rozhodnutia;
 - nové posúdenie prípadu;
 - náhrada škody (v ďalšom konaní).
 - Cieľ litigácie
 - Vytvorenie judikatúry, v ktorej by sudy deklarovali povinnosť škôl prijať deti so zdravotným postihnutím do bežných škôl.
 - Vytvorenie judikatúry, podľa ktorej existovala povinnosť prijať primerané úpravy pre deti so zdravotným postihnutím s cieľom ich začlenenia do bežných tried.
 - Posúdenie rizík
 - Správne žaloby sú relatívne dostupné a jednoduché na litigáciu s relatívne nízkymi nákladmi. Existuje aj priaznivá judikatúra domácich súdov.
 - Prípád môže pomôcť jednému dieťaťu v prijatí do školy / v prijatí potrebných úprav, ale dopad takejto litigácie na iné obdobné prípady je veľmi obmedzený.
 - Časový faktor - deti majú zvyčajne len niekoľko mesiacov od zamietnutia žiadosti o prijatie do školy a začiatku školského roka.
 - Povinné právne zastúpenie v súdnej fáze konania.

b) Anti-diskriminačná žaloba proti škole a/alebo kraju (rovnaký scenár ako vyššie)

- Predpokladané nápravy
 - konštatovanie porušenia;
 - ospravedlnenie;
 - náhrada škody.
- Cieľ litigácie
 - náprava situácie
 - vytvorenie priaznivej judikatúry, ktorá môže byť priamo implementovaná;
 - odradzujúci efekt/motivácia iných škôl zaistiť inkluzívne vzdelávanie.
- Posúdenie rizík
 - Anti-diskriminačné žaloby sú národné na dokazovanie, trvajú dlho a môžu byť nákladné.
 - Judikatúra vnútroštátnych súdov v tejto oblasti je zatiaľ sporadická.
 - Pozitívne rozhodnutie môže mať veľký dopad.

c) *Actio popularis* - anti-diskriminačná žaloba podaná neziskovou organizáciou proti konkrétnej škole / krajskému úradu / Ministerstvu školstva z dôvodu systematickej diskriminácie (segregácie) detí s mentálnym a psychosociálnym postihnutím v „špeciálnych“ školách / systematické zlyhávania v zaistení primeraných úprav pre deti s mentálnym a psychosociálnym postihnutím

- Dostupné nápravy
 - konštatovanie porušenia;
 - ospravedlnenie;
 - náprava situácie.
- Cieľ litigácie
 - Vytvorenie priaznivej judikatúry, ktorá môže byť priamo implementovaná;
 - Odradzujúci účinok / motivácia škôl zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie.
- Posúdenie rizík
 - Možnosť aplikovať judikatúru domácich súdov v oblasti segregácie rómskych detí.
 - Dopad rozhodnutia môže byť veľmi veľký.
 - Nie je potrebné nájsť klienta, ktorý by niesol náklady a riziká litigácie.
 - Dodatočné náklady na výskum.
 - Tento typ litigácie môže byť dlhý a nepredvídateľný.

Pre každé z vyššie uvedených konaní platí, že po rozhodnutí orgánu / súdu prvého stupňa je možné podať odvolanie, kasačnú sťažnosť / dovolanie a ústavnú sťažnosť. Ak litigácia nebude úspešná na vnútroštátnej úrovni, prípad možno predložiť Európskemu súdu pre ľudské práva, Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím, Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva alebo Výboru OSN pre práva dieťaťa.

Výber prípadu

Jedine v prípade vyššie zmienenej *actio popularis* nie je výber konkrétneho prípadu potrebný. V ďalších dvoch prípadoch je výber prípadu zo strategického hľadiska dôležitý.

- SILA
 - Motivácia klienta je zúčiteľná s našou motiváciou.
 - Klient má prístup k sieti orgnizácií zastupujúcich rodičov detí so zdravotným postihnutím a iných podporých organizácií.
 - Klient sa nenachádza v obzvlášť zraniteľnej situácii voči škole (napr. je už prijatý do inej školy).
 - Existujú dôkazy ohľadom prípadu je možné ich jednoducho získať.

5. POTENCIÁL

- Klient je ochotný otvorene hovoriť o danej problematike.

6. RELEVANCIA

- Práva klienta popísané vyššie boli porušené.

7. ZDROJE

- Prípadu sa evnujú aj ďalšie neziskové organizácie.

8. ETICKÉ ÚVAHY

- Bude klient ochotný pokračovať v litigácie ak mu bude ponúknuté mimosúdnej vyrovnanie / zmier?
- Bude klient schopný zvládnuť tlak dlhodobej litigácie?
- Je klientovi poskytovaná dodatočná podpora?

Litigačný plán

9. Hľadanie klienta

- Potenciálnych klientov možno nájsť prostredníctvom siete organizácií rodičov detí s mentálnym a psychosociálnym postihnutím a podporných organizácií, ktorí s cieľovou skupinou úzku spolupracujú.
- Ďalších potenciálnych klientov možno nájsť prostredníctvom spolupráce s Kancláriou Verejnej ochránkyne práv a Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.
- Ďalej je možnosť zaslať pro bono prípad prostredníctvom siete advokátov nadácie Pontis. Právnik Fóra, ktorý sa špecializuje v danej problematike, môže pro bono advokátom poskytovať podporu a supervíziu.

10. Voľba opravného prostriedku

- Jeden z vyššie uvedených opravných prostriedkov bude zvolený s ohľadom na posúdenie rizík.

11. Podporné aktivity

- Výskum: s cieľom zmapovať situáciu, rozsah problému, dobrú a zlú prax:

- Koľko detí je vzdelávaných v „špeciálnych“ školách v danej oblasti a koľko detí sa vzdeláva v školách bežných?
- Poskytujú školy v danej oblasti primerané úpravy deťom so zdravotným postihnutím? Ak áno, ako sú tieto úpravy financované?
- Majú školy možnosť podpory (finančnej, metodologickej, inej) kraja na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania?
- Aké informácie dostávajú rodičia, keď prídu dieťa zapísať do bežnej školy?
- Aké alternatívne vzdelávacie zdroje sú ponúknuté rodičom, ktorí sa rozhodnú zažalovať školu?
- Je v tomto prípade relevantná kombinovaná zraniteľnosť, napr. etnicita / pohlavie / inštitucionalizácia a zdravotné postihnutie?

1. Kľúčoví partneri (právní experti; psychológovia/lekári/iní experti; podporné organizácie, pomoc s hľadaním klientov, intervencia v konaní na strane vedľajšieho účastníka, atď.)

- o Kancelária verejného ochrancu práv a kancelária komisárky pre práva ľudí so zdravotným postihnutím môžu pomôcť pri identifikovaní možných klientov, pri formulovaní strategických oblastí a môžu podať *amicus curiae*
- o Ostatné mimovládne organizácie môžu napomôcť pri identifikovaní klientov, formulácii strategických oblastí, taktiež môžu podať expertné stanovisko, ale napomôcť zabezpečiť podporu pre klienta
- o Média – môžu zmapovať situáciu a popularizovať príbehy detí, ktoré neboli zaradené do hlavného vzdelávacieho prúdu

2. Predpokladaný časový rámec

- o Jún 2017 – je nájdený klient, ktorý spĺňa kritéria pre výber prípadu
- o August 2017 – základný výskum ohľadom celkovej situácie
- o Október 2017 – príprava právneho podania a príprava prípadu na konzultácie s ostatnými zainteresovanými subjektmi
- o December 2017 – podanie právneho podania
- o Predpokladaný časový rámec pre prvé rozhodnutie vo veci – december 2020

3. Risk manažment

- o Identifikované riziká
 1. Nebudeme schopní nájsť vhodného klienta;
 2. Klient nebude schopný uniesť tlak spojený s litigáciou;
 3. Klient ukončí litigáciu predčasne;
 4. Nebudeme schopní zabezpečiť dostatočné dôkazy pre súd;
 5. Vytvorí sa negatívny mediálny obraz o žalovaní škôl;
 6. Pozitívne rozhodnutie nebude implementované z dôvodu nedostatku know-how alebo zdrojov.

o Manažment rizík

1. Kontakt s klientom nám bude sprostredkovaný spolupracujúcou mimovládnu organizáciou alebo Kanceláriou verejných ochrancov práv a zároveň zaistíme iné spôsoby kontaktovania klienta.
2. Klient bude náležite podporovaný a informovaný v priebehu litigácie, okrem iného bude pripravený na to, že litigácia môže trvať dlhšiu dobu, že všetky kroky budú vhodne konzultované s klientom a jeho efektívna účasť bude zaistená.

3. Zaistíme náležitú podporu klientovi prostredníctvom iných organizácií alebo psychológa. Taktiež zaistíme, aby bol klient schopný a pripravený hovoriť o okolnostiach litigácie otvorene.
4. Nájdeme klienta, ktorý je rovnako motivovaný, ako sme my, teda dosiahnutím dôležitého rozhodnutia s možným dopadom. Dva prípady budú litigované, aby bolo zmenšené toto riziko.
5. Prípady, ktoré zvolíme bude silne podložený dôkazmi.

Následné aktivity

12. Advokácia:

- Ministerstvo školstva, aby prijalo zmeny školského zákona a ďalších relevantných právnych predpisov (viď vyššie);
- Vláda, aby prijala komplexný akčný plán s konkrétnym časovým harmonogramom smerujúci k desegregácii vzdelávania detí so zdravotným postihnutím;
- Regionálne samosprávne orgány, aby prijali komplexnú rozpočtovú politiku, ktorá by zaistila materiálne, finančné a ľudské zdroje, rovnako ako aj expertnú podporu umožňujúcu základným a stredným školám zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie.

13. Médiá/komunikácia:

- napomôcť rozšíriť povedomie a informácie o deťoch so zdravotným postihnutím, ich životoch a dostupnej podpore.
- Vytvorenie informačného materiálu o inkluzívnom vzdelávaní;
- Brožúra o príbehoch detí vzdelávaných v inkluzívnom prostredí a spôsobe, ako tento proces zvládajú.

14. Vzdelávanie

- zaistiť, aby učitelia a manažment škôl mal potrebné informácie o inkluzívnom vzdelávaní.

Zdroje

15. Osobné

- a. Miestne organizácie rodičov detí so zdravotným postihnutím
 - i. Informovanie o životoch rodín detí so zdravotným postihnutím, výzvam, ktorým čelia pri prístupe ku vzdelávaniu
- b. Miestne mimovládne organizácie, ktoré chránia práva detí so zdravotným postihnutím
 - i. Informovanie o dôležitosti inkluzívneho vzdelávania
 - ii. Podpora klientov, spolupráca s právnikov a rodičmi detí so zdravotným postihnutím
 - iii. Robenie výskumu
 - iv. Podpora a organizovanie vzdelávania, komunikácie s médiami
 - v. Organizovanie advokačných aktivít
- c. Miestny právnik alebo mimovládna organizácia
 - i. Vyhľadávanie klientov v spolupráci s mimovládnymi organizáciami

- ii. Zastupovanie prípadov na domácej úrovni
 - iii. Spolupráca na advokačných aktivitách
- d. Medzinárodné mimovládne organizácie
- i. Podpora advokačných a komunikačných aktivít
 - ii. Podpora litigácie na domácej úrovni
 - iii. Podpora litigácie na medzinárodnej úrovni
 - iv. Pomoc pri šírení výsledkov výskumu

16. Finančné

- d. Súdne poplatky
- i. Podľa zákona by deti mali byť oslobodené od povinnosti platiť súdne poplatky;
 - ii. Prípady budú zastupované *pro bono* právnikmi;
 - iii. Ostatné aktivity budú zabezpečované v rámci kapacít ďalších organizácií.
- e. Ostatné náklady na litigáciu
- i. Zdroje je možné získať prostredníctvom verejnej kampane.